

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma “dr. Mijo Mirković”

Mihaela Petrić

**Razvoj ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj s osvrtom na
Istarsku županiju**

Završni rad

Pula, lipanj 2016.

Sveučilište „Jurja Dobrile“ u Puli
Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

Mihaela Petrić

Razvoj ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj s osvrtom na Istarsku županiju

Završni rad

JMBAG: 2188-E, izvanredna studentica
Studijski smjer: Ekonomija
Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Znanstveno područje: Društvena znanost
Znanstveno polje: Ekonomija
Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentorica: doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, lipanj 2016.godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Mihaela Petrić, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera Ekonomija ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Mihaela Petrić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Razvoj ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj s osvrtom na Istarsku županiju koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ODRŽIVI RAZVOJ	3
2.1. Uloga i značaj održivog razvoja.....	3
2.2. Održiva poljoprivreda.....	4
2.3. Održiv razvoj u Hrvatskoj.....	5
3. RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE	7
3.1. Povijesni razvoj.....	8
3.2. Obilježja konvencionalne poljoprivrede.....	9
3.3. Obilježja ekološke poljoprivrede.....	10
3.4. Usporedba ekološke i konvencionalne poljoprivrede.....	12
4. EKOLOŠKA PROIZVODNJA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	14
4.1. Tržište ekoloških proizvoda.....	18
4.2. Razvoj i djelovanje grupa solidarne razmjene.....	19
5. PROIZVOĐAČI EKOLOŠKIH PROIZVODA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI.....	23
5.1. Solidarna eko tržnica u Istri.....	23
5.2. Udruga "Istarski eko proizvodi".....	24
5.3. Primjeri iz prakse OPG-a.....	26
5.3.1. OPG Biserka Banković Akelić.....	26
5.3.2. OPG Nenad Kuftić.....	28
5.4. Osvrt na rad OPG-a.....	30
6. ZAKLJUČAK.....	31
Popis literature	
Popis tablica i slika	
Sažetak	
Summary	
Prilog	

1.UVOD

Kada govorimo o poljoprivredi kažemo da je stara koliko i povijest ljudske civilizacije. Isto tako jedan od prvih ljudskih nagona bio je onaj za hranom i pićem. Da li se što promijenilo nakon milijun godina? Nije, ta "navika" aktualna je i danas, samo je stavljen naglasak na ono što jedemo i na koji je način hrana proizvedena. Budi se svijest kod ljudi o zdravom načinu prehrane i uzgoju namirnica na ekološki način. Ukazuje se na potrebu pronalaska sustava gospodarenja koji bi trebao održati plodnost tla i smanjiti oštećenje okoliša. Jedan od načina kako to postići jest ekološka poljoprivreda koja je prihvaćena sredinom 80-tih godina prošloga stoljeća.

Ovaj se završni rad bavi analiziranjem obilježja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj, te se razmatraju posebnosti ekološke poljoprivrede u Istarskoj županiji.

U skladu s postavljenom svrhom i ciljem rada, sadržaj završnog rada je koncipiran na način da, osim uvoda i zaključka, sadrži četiri poglavlja, koja se međusobno nadovezuju i nadopunjuju.

Prvo poglavlje obuhvaća održivi razvoj te njegovu ulogu i značaj u Hrvatskoj. Naime, izraz održivi razvoj u današnje vrijeme jedan od najprisutnijih pojmova kako u znanosti tako i u medijima i civilnom društvu, prečesto je nepoznanica kako tu održivost primijeniti u stvarnosti. Za primjenu održivog razvoja prečesto nije problem nedostatak znanja ili manjak strategije, već sama prevlast prepreka za što življu primjenu održivog razvoja.

Drugo poglavlje bavi se razvojem i obilježjima ekološke poljoprivrede, isto tako obilježjima konvencionalne poljoprivrede.

U trećem poglavlju obrađena je tema o ekološkoj proizvodnji u Hrvatskoj, te razvoj i djelovanje grupa solidarne razmjene.

U četvrtom poglavlju obrađen je dio koji se odnosi na Istarsku županiju. Naglasak je stavljen na solidarne eko tržnice koje su nastale uz pomoć skupine ljudi koji djeluju pod nazivom Solidarna ekološka grupa. Primjeri iz prakse otkrivaju kakva je situacija na terenu i na koji način funkcionira teorija i praksa.

Uradi su korištene induktivna i deduktivna metoda, te analiza i sinteza. Zastupljena je i metoda deskripcije, odnosno postupak opisivanja bez znanstvenog tumačenja i objašnjavanja.

2. ODRŽIVI RAZVOJ

Održivi se razvoj može definirati kao „sprečavanje narušavanja prosječnog životnog standarda za buduće generacije koji se ne može postići sve dok se siromaštvo izravno ne napadne, jer siromaštvo i degradacija okoliša idu jedno uz drugo“.¹ Sam razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih izvora i dugoročnim devastiranjem i zagađivanjem okoliša. Tako da se jasno trebaju definirati ciljevi održivog razvoja. Tu se podrazumijeva održivo korištenje prirodnih izvora na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Takav koncept održivog razvoja služi kao ishodište svim modernim (malim i srednjim obiteljskim poduzećima), te svima onima koji slijede društveni trend, jer su svjesni da štete koje su načinjene okolišu štete sveukupnom društvu. A samo djelovanje u zaštiti okoliša donosi korist u obliku gospodarskog rasta, povećanja zaposlenih, te konkurentnosti.

2.1. Uloga i značaj održivog razvoj

Održivi je razvoj jasan okvir za oblikovanje politika i samih strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, koje ne bi trebale uzrokovat štetu okolišu i prirodnim izvorima koji su bitni za ljudske djelatnosti u budućnosti².

Sedamdesetih godina prošloga stoljeća počelo se uviđati kako je zapravo nemoguće postići da društvo bude zdravo i k tome da ima kvalitetno gospodarstvo i sve to u svijetu u kojem postoji toliko siromaštva i zagađivanja okoliša. Jasno je da se gospodarski razvoj ne može nikako zaustaviti, no ono što se zasigurno može napraviti je to da mu se promjeni smjer, i to na način koji bi bio manje poguban po okoliš, i sam društveni razvoj. Ta je činjenica zasigurno postala veliki životni izazov samim time što bi te spoznaje trebalo provesti u djelo prijelazom na održive oblike razvoja i način života. Sam koncept održivog razvoja je zapravo proces koji teži postizanju ravnoteže između gospodarskih, socijalnih i ekoloških zahtjeva, a samim time bi se osiguralo „zadovoljavanje potreba sadašnje generacije bez ugrožavanja

¹ Goodstein, E.S. (2003.), *Ekonomika i okoliš*, Zagreb: Mate naklada

² Pavić-Rogosić, L., (2009), Održivi razvoj, dostupno na:
http://www.odraz.hr/media/21831/odrzivi_razvoj.pdf (pristupljeno 10.05.2016.)

moćnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe.“Održivi razvoj je postao jedan od ključnih elemenata u formuliranju i provođenju razvojnih politika u svijetu 1987. godine, tada je definiran u Izvještaju svjetske komisije za okoliš i razvoj.

Skup o Zemlji u organizaciji Ujedinjenih Naroda održan je 1992.godine u Rio de Janeiru, sam je skup okupio čelnike i visoke dužnosnike 179 vlada, među njima su bili i predstavnici Hrvatske. Na tom je sastanku usvojen plan djelovanja na rješavanju problema razvoja i okoliša. Taj program za 21.stoljeće popularno je nazvan Agenda 21, a predlaže niz međusobno usklađenih akcija koje će razvoj učiniti gospodarsko, društveno i ekološki održivim.

Agenda 21 predstavlja opsežan dokument koji je podijeljen u 40 različitih područja (zaštita tla, šuma, voda, zraka, održiva poljoprivreda i ruralni razvitak, itd.), te navodi 9 osnovnih društvenih grupa (žene, djeca i mladež, autohtono stanovništvo, nevladine organizacije, lokalne vlasti, itd.) čije je djelovanje od ključnog značenja za održivi razvitak Zemlje. Održivi razvoj potrebno je temeljiti na mogućnostima prirodnog okoliša, bez iscrpljivanja resursa koji budućim generacijama moraju ostati neizmijenjene kakvoće i stupnja iskoristivosti.³

2.2.Održiva poljoprivreda

Jačanjem ekološki osviještenog pristupa gospodarenja resursima promiče se održivi razvoj poljoprivrede. Ako se tome pridoda uspostava sustava integrirane proizvodnje potom primjena dobre poljoprivredne prakse, provođenje razvojnih i primijenjenih istraživanja, suradnja sa stručnim i znanstvenim ustanovama u poljoprivredi te uspostava javnih i savjetodavnih službi rezultati ne bi trebali izostati.⁴

Današnje suvremeno društvo koje kritički razmišlja i promišlja o posljedicama ukupnog društvenog djelovanja i o smjeru razvoja za cilj bi trebao imati održivost u ekološkoj proizvodnji. Kada govorimo o društvenim vrednotama u okvirima ekološke poljoprivrede one sve češće idu u smjeru valorizacije zaštite okoliša, nego li u smjeru privrednog rasta, ili pak, veće valorizacije ljudskog rada nasuprot privrednih potreba.

³ UN CED, Agenda 21, United Nation Conference on Environment and Development: Agenda 21 (1992) , dostupno na: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> (pristupljeno 10.05.2016.)

⁴ N.N.(2009.), Strategija održivog razvoja, Narodne novine, dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html (pristupljeno 10.06.2016.)

Isto tako možemo reći da je danas ekološka poljoprivreda postala svojevrsan stil života, (post)moderni svjetonazor, zapravo samo shvaćanje važnosti takvog načina proizvodnje i sve to u svrhu korjenitih potreba te povećanja kvalitete života svakog pojedinca. Dugoročno gledajući, ekološka poljoprivreda poboljšava kvalitetu tla i doprinosi povećanju biološke raznolikosti.

Glavna organizacija pokreta ekološke poljoprivrede Međunarodna federacija pokreta organske poljoprivrede osnovana 1972. Godine (IFOAM) za ključni cilj ekološke poljoprivrede navodi da je to sustav produkcije koji održava zdravlje tla, ekosustava i ljudi. Sama proizvodnja oslonac bi trebala imati na ekološkim procesima, biološkoj raznolikosti te ciklusima prilagođenim lokalnim uvjetima, a ne na korištenju izvanjskih kemikalija sa štetnim posljedicama. Kombinacija tradicije, inovacije i znanosti ekološke poljoprivrede daju rezultate u promociji pravednih odnosa i kvalitete života svih onih koji su u nju uključeni.⁵

Možemo reći da je održiva poljoprivreda sustav uspješnog gospodarenja poljoprivrednim resursima koji udovoljavaju promjenjivim ljudskim potrebama uz istodobno održavanje ili povećanje kvalitete okoliša. Naglasak se stavlja na povećanje plodnosti tla, smanjenje rizika za okoliš, smanjenje potrošnje kemijskih sredstava te održati dosegnutu razinu i osigurati rast proizvodnje. Principi organske poljoprivrede hrane:

- uzgojena bez pesticida i herbicida
- nije tretirana fungicidima
- proizvedena je s manje energije no konvencionalna hrana.

2.3. Održivi razvoj u Hrvatskoj

Održivi razvoj morao bi započeti kod svakog pojedinca i temeljiti se na mijenjanju načina na koji funkcioniramo kako bi se postigla bolja kvaliteta življenja . Da bi se postigla ravnoteža između uporabe i obnavljanja svih naših resursa te razumijevanje budućih generacija uvelike će ovisiti o našem današnjem djelovanju.

⁵ Puđak,J.,Bokan,N. (2011.), Ekološka poljoprivreda-indikator društvenih vrednota, *Sociologija i prostor*, Vol.49 No.2, str. 141.-143.

Održivi razvitak pretpostavlja ostvarivanje tri opća cilja: stabilnoga gospodarskog razvitka, pravedne raspodjele socijalnih mogućnosti te zaštite okoliša. Ti se ciljevi, uz uvažavanje odgovornosti države na međunarodnoj razini za globalna pitanja, mogu ostvariti jedino u zajedničkoj suradnji svih dionika.

Usmjeravanje Republike Hrvatske prema održivom razvitku vodit će se sljedećim općim načelima:

- (a) zaštitom ljudskog zdravlja;
- (b) promicanjem i zaštitom temeljnih ljudskih prava;
- (c) solidarnošću unutar generacija i među generacijama;
- (d) ostvarivanjem otvorenog i demokratskog društva;
- (e) uključivanjem građana;
- (f) uključivanjem poslodavaca i socijalnih partnera;
- (g) socijalnom odgovornošću poslodavaca;
- (h) integracijom gospodarskih, socijalnih i okolišnih sastavnica u izradi svih politika (smjernica);
- (i) obrazovanjem za održivi razvoj;
- (j) usklađenošću politika svih razina uprave i lokalne samouprave;
- (k) upotrebe najbolje moguće dostupne tehnologije;
- (l) obnavljanja (npr. ponovnim korištenjem ili recikliranjem) prirodnih resursa;
- (m) promicanjem održive proizvodnje i potrošnje;
- (n) predostrožnošću i prevencijom;
- (o) "onečišćivač plaća" za onečišćenja koja nanosi okolišu.⁶

⁶ N.N.(2009.), Strategija održivog razvoja, Narodne novine, dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html (pristupljeno 10.06.2016.)

O naznakama budućeg koncepta održivog razvoja u Republici Hrvatskoj počeo se javljati 70-tih godina 20. st., te je nakon konferencije u Stocholmu održane 1972. godine Hrvatska je donijela „Rezoluciju o zaštiti čovjekove okoline u Hrvatskoj“. Osnivaju se nevladine organizacije za zaštitu okoliša, a težište njihovih aktivnosti je bila u poticanju u razvoju kako individualne tako i društvene svijesti o okolišu. Donijeta je i Nacionalna strategija zaštite okoliša Republike Hrvatske gdje se prihvaća koncept održivog razvoja kao načina koji vodi gospodarskom napretku, socijalnom boljitku i dugoročnom cilju zaštite okoliša. Cilj strategije je održavati i poboljšati sveukupnu kvalitetu života i da zadovoljava sadašnje potrebe i bez ugrožavanja budućih naraštaja.

Certificiranje prehrambenih proizvoda postala je sve češća praksa, ali i nužnost za svakog proizvođača. U prehrambenoj industriji najpopularniji i najprepoznatljiviji su ISO certifikati za upravljanje kvalitetom i okolišem te HACCP certifikat koji jamči sigurnost hrane. No, osim njih, posljednjih su godina sve popularniji i eko certifikati koji jamče da je neki proizvod uzgojen prema ekološkim standardima.⁷

3. RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE

Ekološka poljoprivreda koja se izvan naših granica naziva još i “organska” (engl. *organic agriculture*), je ako to opisujemo jednostavnim jezikom poljoprivredna metoda koja daje proizvode iz zdrave i cjelovite zajednice zemlje i biljaka. Takav vid proizvodnje ne dozvoljava uporabu mineralnih gnojiva, GM organizama, pesticida i drugih sintetičkih kemijskih preparata.⁸ Javnosti još uvijek nije jasno što sve znače pojmovi ekološka, organska, biološka poljoprivreda. Najčešći nazivnik svemu tome je proizvodnja “zdrave hrane”.⁹

⁷ Poslovni dnevnik: Najpopularniji certifikati za upravljanje kvalitetom: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/najpopularniji-certifikati-za-upravljanje-kvalitetom-247735>, pristupljeno 10.05.2016.

⁸ Puđak, J., Bokan, N. (2011.) Ekološka poljoprivreda-indikator društvenih vrednota, *Sociologija i prostor*, Vol.49 No.2, str.139.

⁹ Znaor, D. (2006.), *Ekološka poljoprivreda*, Zagreb: nakladni zavod Globus, str. 20.

3.1. Povijesni razvoj

Sam povijesni razvoj ekološke poljoprivrede vezan je uz biološko-dinamičku poljoprivredu čiji začeci datiraju još s početka 20.stoljeća, a temeljna godina koja se uzima je 1924. Također i svi ostali pravci ekološke poljoprivrede razvili su se iz biološko-dinamičke poljoprivrede. Već tridesetih godina 20. stoljeća u SAD-u sastaje se skupina agronoma koja osniva organizaciju pod nazivom "The Soil Conservation Service" . Zadaća im je bila briga o očuvanju plodnosti tla i ukazivanje na problematiku erozije tla. Iako organizacija nije djelovala u pravom smislu te riječi, spomenuti je valja zbog njenog osnovnog cilja a to je pronalaženje rješenja u poljoprivredi kojima će se zaustaviti daljnja degradacija tla. U Velikoj Britaniji je pod vodstvom Lady Eve Balfour osnovan pokret tzv. organske poljoprivrede 1924. godine. Taj pokret s pripadajućom organizacijom "The Soil Association" i danas predstavlja osnovu ekološke poljoprivrede na britanskim otocima. Na samom početku razvoja britanska je škola tzv. organske poljoprivrede prihvatila metode koje je razvio Sir Albert Howard koji je ujedno bio jedan od začetnika ekološke poljoprivrede. Izdvojiti valja još pokrete ekološke poljoprivrede u Švicarskoj i dijelu Njemačke pod vodstvom dr. Mullera i Rusha i francusku školu ekološke poljoprivrede kojoj su velik doprinos dali E. Lemaire i T. Boushe.

U tzv. Novom svijetu, a naročito SAD-u ekološka je poljoprivreda imala snažan razvoj, tako je nastao i pokret oko I.J. Rodala te je danas uz biološko-dinamički pokret kojem je na sjeverno-američkom kontinentu velik doprinos dao dr. E. Pfeiffer, vodeći pokret ekološke poljoprivrede u SAD-u. Među onima koji su dali značajan doprinos razvoja ekološke poljoprivrede je i Japan. Oni su osnovali dvije škole tzv. prirodne poljoprivrede čiji je začetnik danas već svjetski poznat M. Fukoka. Iako je manje poznato da je slično učenje pod vodstvom Moikida Okade osnovano tridesetih godina 20. stoljeća. Kada se govori o začetcima ovakve vrste poljoprivrede valja naglasiti da su Australija i SAD razvili jedan vrlo popularan oblik ekološke poljoprivrede koja se naziva permakultura.

Jasno se može reći kako danas ekološka poljoprivreda djeluje kao međunarodni pokret. Najveći doprinos tomu, bilo je osnivanje Svjetske organizacije za ekološku koja nosi naziv IFOAM koji je osnovan 1972. a cilj bio ujedinjenje ljudi s raznih krajeva svijeta kako bi unaprijedili ekološku poljoprivredu.

3.2. Obilježja konvencionalne poljoprivrede

Dokazano je da konvencionalna poljoprivredna proizvodnja uz industriju i promet najveći onečišćivač okoliša. Poražavajuća činjenica je ta da su industrija i promet izvori onečišćenja, dok je poljoprivreda sve vrijeme i izvor onečišćenja, ali i njegova žrtva. Evidentno je da do onečišćenja dolazi prilikom proizvodnje i intenzivne uporabe mineralnih gnojiva, pesticida, veterinarskih preparata i hormona te rada strojeva. Osim izravnog onečišćenja okoliša, konvencionalna poljoprivreda je uzrok mnogobrojnim gubicima biljnih i životinjskih vrsta, erozije i salinizacije tla, eutrofikacije voda i drugo.

Ovaj vid poljoprivrede sa svim svojim popratnim sadržajima velik je izvor emisija stakleničkih plinova, isto je tako ovisna o fosilnim gnojivima (koja služe za tešku mehanizaciju te proizvodnju pesticida i mineralnih gnojiva), što je sve zajedno čini neodrživom. Posljedice koje proizlaze su poražavajuće jer smanjuju mogućnost tla da proizvodi hranu u kontinuitetu, narušava stabilnost ekosustava, doprinosi klimatskim promjenama, te ima teške zdravstvene posljedice za ljude.

Konvencionalna poljoprivredna proizvodnja u svakom je pogledu zanemarila stvarnu ulogu značenja tla, jer ju tretira isključivo kao podlogu koja snabdijeva biljke hranjivima, i drži ih uspravno. U konačnici dolazi do smanjenja plodnosti tla, time se gubi humus i humusni sloj, mijenja se struktura tla, smanjuje efektivna dubina, te dolazi do onečišćenja tla pesticidima i teškim metalima i drugim nepoželjnim tvarima.¹⁰

Erozija, gubitak površinskog, humusnog sloja tla uslijed vjetrova i oborina, problem je koji poprima zabrinjavajuću dimenziju. Računa se da se na većini polja konvencionalne poljoprivrede, za svaku proizvedenu tonu žitarica erozijom gube još najmanje dvije tone tla. U praksi to znači da se godišnje na svakom hektaru gdje se proizvode žitarice izgubi oko 12 tona humusnog tla, a to znači da humusni sloj iz godine u godinu postaje sve tanji, slikovito rečeno pod našim nogama “raste” pustinja.¹¹

¹⁰ Znaor, D. (1996.), *Ekološka poljoprivreda*, Zagreb: nakladni zavod Globus, str. 24-25.

¹¹ Ibidem, str. 19-29.

Kako je već navedeno uslijed konvencionalnog načina uzgoja nestale su pojedine biljne i životinjske vrste, a s time i mnoga njihova staništa (biotopi). Ti kompleksni eko-sustavi (bare, močvare, šume) ne samo da se odlikuju ljepotom flore i faune, već imaju veliko značenje i za funkcioniranje sveukupnog eko-sustava. To su jednim djelom filteri koji pročišćavaju vodu od teških metala i drugih zagađenja. Važno je istaći da je uslijed monokulturne proizvodnje, potom učestalog krčenja šuma i živih ograda, uništavanjem terasa, zidova i ostalih anti-erozivnih pojaseva dolazi do narušavanja ljepote krajobraza u mnogim regijama.¹²

Što se tiče Hrvatske i konvencionalne poljoprivrede nikad nije dosegnut razvojni stupanj kao u daleko razvijenim svjetskim zemljama. Sam dokaz tomu je i priznanje o očuvanju okoliša u Hrvatskoj. Činjenica je da posjedujemo veliki udio neobrađenih zemljišta, što ujedno znači da nije toliko zagađena nekontaminiranim kemijskim supstancama, Hrvatska ima izvrsne predispozicije za razvoj ekološke poljoprivrede.¹³

3.3. Obilježja ekološke poljoprivrede

Glavni sustav ekološke proizvodnje je da se nastoje maksimalno iskoristiti potencijali određenog ekosustava, odnosno gospodarstva, stimulirajući, jačajući i harmonizirajući biološke procese pojedinih njegovih dijelova.¹⁴

Kada se govori o ekološkom načinu proizvodnje mnogi govore o povratku na staro, odnosno na uzgojne metode naših djedova, no to nije ispravno. Naime, totalno je suprotno jer je ekološka poljoprivreda dio suvremene poljoprivredne proizvodnje, trgovine i agronomске znanosti, te se upravo temelji na njenim najnovijim spoznajama i dostignućima.

Ekološki proizvod je onaj proizvod koji je proizveden i označen sukladno s odredbama Zakona o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda i propisa donesenih na temelju njega (NN. 19/2016). Svaki ekološki proizvod označen

¹² Ibidem, str. 30.

¹³ Pejnović, D., Ciganović, A. i Valjak, V. (2012.) Ekološka poljoprivreda Hrvatske: Problemi i mogućnosti razvoja, Hrvatski geografski glasnik, vol.74 No.1., str. 141-159, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/86477> (pristupljeno 06.06.2016.)

¹⁴ Znaor, D.(2008), Ekološka poljoprivreda-čuvar prirode, okoliša i zdravlja br.17:5-11

je oznakom ekološkog proizvoda, koji je jedinstvena propisana oznaka proizvoda koji su proizvedeni sukladno Zakonu o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda donesenim na temelju njega.¹⁵

Osnovna načela ekološke poljoprivrede:

- Poticanje bioloških procesa na gospodarstvu pravilnim izborom gnojidbe, plodoreda, kultura, sorata i pasmina, te obradom tla i jačanjem otpornosti prema bolestima i štetnicima,
- Očuvanje tla, povećanje njegove plodnosti, biološke aktivnosti, sadržaja organske tvari i hranjiva, poboljšanje strukture tla i borba protiv erozije,
- Proizvodnja bez uporabe agrokemikalija (mineralna gnojiva, pesticidi, herbicidi, sintetički regulatori rasta i hormoni),
- Očuvanje raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta, te očuvanje prirodnih bogatstava i raznolikosti krajobraza,
- Proizvodnja kvalitetnijih, a time i zdravijih namirnica,
- Smanjenje utroška energije i uporabe neobnovljivih prirodnih resursa (nafta, plin, treset),
- Podizanje materijalnog, socijalnog, intelektualnog i svekolikog položaja seljaka,
- Njegovanje razumijevanja za ritmove i zakone prirode, te stvaranje novih odnosa između čovjeka i prirode.¹⁶

Sama ideja ekološke poljoprivrede je ta da gospodarstvo mora predstavljati harmoničan i što je više moguć zatvoren sustav glede kruženja organskih i mineralnih tvari, energije, reproduksijskog materijala, te ekonomske samodostatnosti.¹⁷

¹⁵ Ekološka poljoprivreda, dostupno na <http://www.ekohrana.hr/ekoloska-poljoprivreda.aspx>, (pristupljeno 03.05.2016.)

¹⁶ Osnovna načela ekološke poljoprivrede, dostupno na <http://www.ekohrana.hr/ekoloska-poljoprivreda/proizvodaci/osnovna-nacela-ep.aspx>, (pristupljeno 06.05.2016.)

¹⁷ Znaor, D.(2008.), Ekološka poljoprivreda-čuvar prirode, okoliša i zdravlja br.17:5-11

3.4. Usporedba ekološke i konvencionalne poljoprivrede

Mnogi su znanstvenici u svojim radovima i studijama istraživali i vodili rasprave o prednostima kako ekološke, tako i konvencionalne poljoprivrede. Jasno je naime da je gotovo nemoguće jednoznačno odrediti prednosti i jednog i drugog oblika proizvodnje. Renko i Bošnjak navode sljedeća područja usporedbe:

a) Proizvodnost i učinkovitost ekološke proizvodnje: sami rezultati istraživanja o prinosima u ekološkim i konvencionalnim uvjetima uzgoja prilično se razlikuju, iako jedni istraživači tvrde kako značajnijih razlika u prinosima nema, osim što primjena ekološke poljoprivrede smanjuje potrošnju energije i rezidualnih pesticida, drugi pak tvrde da površine koje se uzgajaju na ekološki način ostvaruju 20% manje prinosa u odnosu na konvencionalne usjeve, te istovremeno i niže troškove energije i umjetnih gnojiva i 97% niže troškove za upotrebu pesticida.

b) Upotreba pesticida, upotreba genetski modificiranih organizama: samom primjenom ekološke poljoprivrede dolazi do smanjenja ukupne količine sintetičkih kemijskih tvari koje se ispuštaju u okoliš i hranu. No, i sama ekološka poljoprivreda u nekim izvanrednim situacijama dopušta uporabu nekolicinu tzv. prirodnih pesticida i herbicida a proizvedeni su od biljaka. Najznačajniji segment u cijelom tom postupku je pozitivan utjecaj sigurnosti na radnom mjestu, isto tako smanjeno zagađivanje podzemnih voda i okolnih ruralnih zajednica jer kad se smanji uporaba sintetičkih kemijskih tvari smanjuje se i ukupna količina štetnih tvari u ekosustavu.

Osnovna razlika između ekološke i konvencionalne poljoprivrede kada se govori na globalnoj razini postoji zabrana uporabe genetski modificiranih organizama u ekološkoj poljoprivredi, koja je donesena na 12. konferenciji IFOAM-a (tzv. Mar der Plata deklaracija), a najčešće se primjenjuje prilikom promocije ekološke hrane. Danas postoji velika prijetnja ekološkoj poljoprivredi kroz kontaminaciju genetski modificiranim kodom koja se događa na poljima gdje se nemodificirane biljke oplođuju polenom genetski modificiranih biljaka te daju plodove s dijelovima genetski modificiranog genetskog koda.

c) Očuvanje okoliša: jasna je činjenica da je konvencionalna poljoprivreda jedan od vodećih globalnih zagađivača okoliša i korisnika prirodnih resursa, razlog tomu je

dakako uporaba pesticida i herbicida, fosilnih gnojiva i uzgoja monokultura na velikim površinama. Suprotno tome, ekološka poljoprivreda ima za glavni cilj smanjenje kemijskih ostataka u hrani i okolišu te postupanje u skladu s odrednicama održivog razvitka.

d) Sigurnost hrane i zdravlje djece: samo smanjenje uporabe pesticida, herbicida i umjetnih gnojiva na poljima smanjuje količinu kemijskih ostataka u prehrambenim proizvodima. Ako se to promatra u kontekstu činjenice da djeca u prve dvije godine života stječu 50% rizika za razvijanje raka u starijoj dobi onda je to vrlo značajno. No, neuporaba sintetskih spojeva uzrokuje opasnosti za sigurnost hrane, a to su opasnosti koje su bile pod kontrolom upravo zahvaljujući pesticidima i herbicidima- misli se na zagađenost patogenim mikroorganizmima iz stajskog gnojiva i nastanka kancerogenih mikrotoksina koji su rezultat metabolizma mikroorganizama.

e) Kvaliteta hrane: niti jednim istraživanjem nije znanstveno dokazano da je ekološki uzgojena hrana po bilo kojem parametru kvalitetnija od one koja je uzgojena na konvencionalni način.

f) Očuvanje plodnosti zemljišta: prednost je svakako ekološke poljoprivrede. Samom uporabom stajskog gnojiva i čestom rotacijom usjeva povećava se plodnost tla. Uporabom umjetnih gnojiva, a ne stajskog gnojiva neprekidno se uništava struktura tla, te na taj način tlo postaje podložnije eroziji vode i vjetra.

g) Razvitak i održivi razvitak ruralnih područja: svi oni koji zagovaraju ekološku poljoprivredu tvrde da mala poljoprivredna gospodarstva koja se bave ekološkom poljoprivredom na taj način potiču lokalnu ekonomiju i zajednicu te stvaraju alternativu urbanom načinu života. U današnjoj fazi razvitka ona ne utječe značajno na okoliš, razlog tome su mali broj površina pod ekološkim uzgojem. Povećanjem površina povećat će se i količina pratećih inputa ekološke proizvodnje (veća potrošnja goriva i ovisnost o mehanizaciji), a to vodi sličnim problemima u održivom razvitku i u konvencionalnoj poljoprivredi.¹⁸

¹⁸ Bošnjak, K., Renko, S. (2009.), : Aktualno stanje i perspektive budućeg razvoja tržišta ekološke hrane u Hrvatskoj, *Ekonomski pregled*, 60 (7-8), str. 373

4. Ekološka proizvodnja u Republici Hrvatskoj

U Hrvatskoj je ekološka poljoprivreda zakonski regulirana tek 2001. godine kada je donesen Zakon o ekološkoj proizvodnji (NN 12/01), a koji je načinjen u skladu s regulativama EU (2092/91) i IFOAM-a. Samim donošenjem tog Zakona donesen je i cijeli niz pravilnika koji su trebali regulirati praktično provođenje Zakona u cjelokupnom lancu ekološke poljoprivrede i proizvodnje, a pod time se podrazumijevalo: Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u uzgoju bilja i u proizvodnji biljnih proizvoda (NN 91/01.), Pravilnik o postupku i uvjetima za stjecanje znaka ekološkog proizvoda (NN 13/02.), Pravilnik o preradi u ekološkoj proizvodnji (NN 13/02.), i drugi. Europska je unija ekološku poljoprivredu zakonski regulirala 1992. godine, a 2010. godine u Hrvatskoj je donesen novi Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda.

Važan segment u cijeloj ovoj priči prvenstveno je unaprijediti kvalitetu života i održivi gospodarski razvitak ruralnih područja i osigurati socijalni, kulturni i demografski oporavak hrvatskog sela. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja prepoznalo je ekološku poljoprivredu kao vrlo važan poduzetnički koncept. Ti bi se ciljevi mogli ostvariti te bi istovremeno bili u suglasju sa zaštitom prirode, okoliša i održanjem biološke raznolikosti. Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede označio je vrlo bitan segment potpore nacionalnoj ekološkoj proizvodnji hrane. Glavni cilj je povećanje udjela površina pod ekološkom poljoprivredom u ukupnim poljoprivrednim površinama u Hrvatskoj do 2016. godine na 8%. Sam akcijski plan ima za cilj utvrditi što je sve potrebno kako bi se osigurao stabilan i dugoročan rast sektora ekološke proizvodnje. Naglasak je stavljen na razvoj ekološke poljoprivrede koja ima za cilj osigurati opskrbu domaćeg tržišta, a u narednim godinama osigurati i plasman ekoloških proizvoda na inozemno tržište. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju stvorile su se opsežne mogućnosti u okviru programa zaštite potrošača i kvalitete hrane. Vrlo je važno postupno uključivati u aktivnosti predstavnike zdravstvenog i obrazovnog sektora i osigurati da se tijela državne uprave na najbolji način upoznaju s certificiranom ekološkom proizvodnjom. Isto tako ekološka je poljoprivreda u

potpunosti integrirana u politiku ruralnog razvoja i ima dugoročno značenje za održivi razvitak hrvatskog ruralnog prostora i poljoprivrede.¹⁹

Kako je već spomenuto Hrvatska ulazi u rijetku skupinu europskih zemalja u kojima ovaj vid poljoprivrede još uvijek nije dovoljno razvijen. Da bi se stvari popravile treba dobro osmisliti strategiju razvoja ekološke poljoprivrede. Kao rezultat toga Hrvatska bi se relativno brzo mogla podići na ljestvici na kojoj je sada još uvijek pri dnu, te bi u kratko vrijeme mogla doseći sam vrh europske eko proizvodnje. Činjenica je da Hrvatska ima brojne komparativne prednosti za sam razvoj eko-proizvodnje. Raznolikost klime, tla, poljoprivrednih kultura, te raznolikost strukture gospodarske djelatnosti velika su prednost za razvoj ekološke poljoprivrede. No da ne bi bilo sve tako poražavajuće optimizam budi činjenica da je broj registriranih hrvatskih ekoloških proizvođača iz godine u godinu sve veći.²⁰

TABLICA 1.: Broj fizičkih i pravnih osoba u ekološkoj proizvodnji

Godina	Broj proizvođača
2003.	130
2004.	189
2005.	269
2006.	342
2007.	477
2008.	632
2009.	817
2010.	1125
2011.	1494
2012.	1528
2013.	1609
2014.	2194

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Podaci o eko.proizvođačima. <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>

¹⁹ Rengel, A. (2013),: Hrvatski eko-proizvodi na tržištu EU. Agronomski glasnik 1/2013.str.55.-56.

²⁰ Znaor, D. (1996), *Ekološka poljoprivreda*, Zagreb: nakladni zavod Globus, str.431.-444.

U Hrvatskoj se sa sustavnim praćenjem ekološke poljoprivredne proizvodnje započelo 2002. godine kada je ustrojen Upisnik proizvođača u Ministarstvu poljoprivrede. Te su se godine u Upisnik upisala samo dva gospodarstva, a krajem 2014. godine brojka upisanih je iznosila 2194 gospodarstava, tvrtki i zadruga koje se bave ovom vrstom proizvodnje. Kada govorimo o brojkama možemo iznijeti podatke i za površine koje su bile pod ekološkom proizvodnjom. Tako je 2010. godine zabilježeno da se ekološka proizvodnja odvijala na 23.282,37 hektara, da bi u 2014. godini dosegla površinu 50.054,22 hektara.

TABLICA 2.: Udio ekoloških površina u odnosu na ukupno korišteno poljoprivredno zemljište

GODINA	UKUPNO KORIŠTENOM POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE (ha)	EKOLOŠKA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA (ha)	UDIO EKOLOŠKE U UKUPNO KORIŠTENOM POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU (u %)
2010.	1.300.000,00	23.282,37	1,80
2011.	1.300.000,00	32.035,80	2,46
2012.	1.300.000,00	31.903,59	2,45
2013.	1.300.000,00	40.576,00	3,12
2014.	1.240.452,00	50.054,22	4,03

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, udio ekoloških površina u RH, dostupno na: <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>

Evidentno je da je broj proizvođača u tendenciji porasta a jedan od razloga je svakako državna potpora, sufinanciranje stručnog nadzora i certificiranje od strane pojedinih županija, aktivnom sudjelovanju u edukaciji te aktivnom radu ekoloških udruga.

U strukturi poljoprivrednog zemljišta su prevladavale oranice 23.801,57 ha ili 47,5%, a potom livade i pašnjaci 16.403,22 ha ili 32,7% dok su površine pod trajnim nasadima voćnjaka 3.789,58 ha ili 7,5%, maslinika 1.471,59 ha ili 2,9% i vinograda

930,98 ha ili 1,8% još uvijek nedovoljne. Ljekovito bilje se uzgajalo na 2.876,40 ha ili 5,7%, a povrće na više nego skromnih 303,76 ha ili 0,6%

TABLICA 3.: Struktura površina u ekološkoj poljoprivredi

Biljna proizvodnja

Godina/kultura (u ha)	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Oranice/usjevi	17.066	22.156	17.815	19.131	23.801,57
voćnjaci	1.770	2.058	2.850	3.223	3.789,58
vinogradi	400	614	633	791	930,98
maslinici	322	600	860	1.330	1.471,59
Aromatično i ljekovito bilje	388	718	1.159	1.368	2.876,4
povrće	284	143	160	165	303,76
pašnjaci	2.452	4.943	7.634	14.274	16403,22
ugar					477,12

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, biljna proizvodnja u Republici Hrvatskoj, dostupno na: <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>

Uslijed nedostatnosti proizvoda, ograničenih preradbenih kapaciteta, te nedovoljne informiranosti potrošača, tržište ekoloških proizvoda nije u potpunosti organizirano. Naglasak se mora staviti i na cijene ekoloških proizvoda koje su u prosjeku veće za 20-50% u odnosu na konvencionalne proizvode. Ekološki se proizvodi uvoze uglavnom iz zemalja članica EU.²¹ Rezultati pokazuju da je unatoč recentnom porastu broja poljoprivrednika taj oblik poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj suočen s brojnim problemima i još je uvijek na niskom razvojnem stupnju. S druge pak strane

²¹ Ministarstvo poljoprivrede, Ekološka poljoprivreda : Zakon o poljoprivredi (Narodne novine 30/15), dostupno na : http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_30_612.html (pristupljeno 09.06.2016.)

Hrvatska ima velike mogućnosti za razvoj ekološke poljoprivrede, što bi kao turistička zemlja i članica Europske unije morala znatno više iskoristi.

4.1. Tržište ekoloških proizvoda

U Hrvatskoj je sve veća potražnja za ekološkim proizvodima, posebice je velika potražnja u većim gradovima kod urbanog stanovništva, ali i inozemnih turista. Potrošači uglavnom daju prednost tradicionalnim domaćim proizvodima specifične kvalitete koji su proizvedeni primjenom ekoloških načela. Sam nedostatak promocije i dostupnosti informacija o hrvatskim ekološkim proizvodima te potpuno nepoznavanje postupka označavanja (hrvatski znak "ekoproizvoda") uzrokuje slabo razumijevanje prirode ekoloških proizvoda te potrošače navodi da sve lokalno proizvedene proizvode poistovjećuju s ekološkim proizvodima. Bitno je stoga naglasiti da je ekološki proizvod koji je proizveden i označen sukladno s odredbama Zakona i propisa donesenih na temelju njega. Sam znak ekološkog proizvoda jedinstvena je propisana oznaka proizvoda koji su proizvedeni sukladno sa Zakonom. Deklaracija ekološkog proizvoda obvezatna je za svaki proizvod i mora sadržavati najmanje naziv i tip proizvoda, naziv i adresu proizvođača i uvoznika, natpis "ekoproizvod" te druge podatke propisane ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju istog.

Slika 1. Zaštitni znak za hrvatski ekološki proizvod

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede. Pravilnik o ekološkoj poljoprivredi

Valja zaključiti da se naglasak treba staviti na promociju ekološke poljoprivrede i proizvoda preko organiziranih i osmišljenih nastupa ekoloških proizvođača na tržištu. Promocija bi svakako trebala uključiti osobe iz javnog života, prezentacije u velikim trgovačkim lancima, zajednički nastup na specijaliziranim sajmovima certificirane ekološke hrane te izradu promotivno-informativnih web stranica o ekološkoj poljoprivredi po uzoru na Europsku uniju. Osim navedenog važno je istaći kako bi se udio ekološke hrane na tržištu povećao ili dugoročno zadržao na istoj razini veliku pozornost treba posvetiti zahtjevima potrošača. Lokalne samouprave trebaju uložiti napor kako bi se potakla institucijska kupovina ekoloških proizvoda i to putem javnih kuhinja u vrtićima, školama i bolnicama čime bi stvorili generacije ekološki odgovornih građana. Isto tako je potrebno promovirati alternativne distribucijske kanale (lokalni sajmovi i tržnice) kao i prikladnu tržišnu infrastrukturu kroz partnerstvo veletrgovaca i trgovaca.

4.2. Razvoj i djelovanje grupa solidarne razmjene

Ideje na kojima su zasnovane grupe solidarne razmjene vuku korijene iz japanskog principa *Teikei*. Takav poljoprivredni sustav je usmjeren ka alternativnoj distribuciji proizvoda organske poljoprivrede u Japanu. Temelji se na izravnoj distribuciji proizvoda, potrošači i proizvođači su čvrsto povezani te obje strane imaju aktivnu ulogu jer ulažu svoj rad i kapital, što je ujedno i temelj idealnog funkcioniranja grupa solidarne razmjene.

U Europi su se počele isto tako razvijati grupe solidarne razmjene, a Švicarska je bila prva europska zemlja koja je razvila koncept blizak sustavu *Teikei*. Tako je u blizini Geneve 1973. godine počela djelovati zadruga a okupljala je troje radnika i pedeset kupaca. Iz Švicarske se koncept proširio u SAD i Francusku te Italiju.

Solidarne razmjene jedan su od oblika proizvodnje i razmjene hrane koje su suprotstavljene komercijalnoj poljoprivredi. Solidarna razmjena je sinonim za grupu sudionika koji kupuju svježu hranu koja nije tretirana te je lokalno uzgojena i to direktno od proizvođača. Svi se ti poljoprivrednici koji surađuju u grupama bave ekološkom poljoprivredom na svojim gospodarstvima koja su gotovo uvijek manja od hrvatskog prosjeka. Sama suradnja im osigurava lakši plasman proizvoda a ujedno time utječu pozitivno na vlastitu financijsku dobit. Iz samog pojma poljoprivrede koja

je dio općeg društvenog razvoja proizašle su i grupe solidarne razmjene. Grupe koje se bave solidarnom razmjenom težište stavljaju na što bolju izgradnju lokalnog i pravednog poljoprivrednog sustava, koji bi za rezultat imao veću brigu o zemlji te bi u isto vrijeme oni zadržali svoju produktivnost. Solidarne razmjene tako posjeduju potencijal poboljšanja kako u ekonomskoj, tako i u socijalnoj sferi.

Iako su u povojima, grupe solidarne razmjene imaju obilježja koja im se u velikoj mjeri poklapaju sa grupama u zemljama s većom tradicijom (SAD, Švicarska, Francuska, Italija).

Navedene pretpostavke testirane su anketom koja je provedena u ožujku i travnju 2013. godine, a ispitani su članovi koji sudjeluju u radu grupa solidarne razmjene u Hrvatskoj.

- grupe solidarne razmjene (GSR) nalaze se u okolini velikih gradova,
- tvorci i konzumenti grupe mlađe su osobe višeg obrazovnog statusa,
- glavni razlozi pristupanju GSR-u su ekološka i društvena osviještenost, želja za što bližim kontaktom s proizvođačem te ekonomska dobit,
- poljoprivredna gospodarstva koja opskrbljuju grupe solidarne razmjene površinom su manja od hrvatskog prosjeka i uglavnom su orijentirana na ekološku/biodinamičku proizvodnju ,
- GSR može pridonijeti lakšem plasmanu proizvoda, povećanju ekološke svijesti i većoj uključenosti lokalne zajednice.

Sam odnos poljoprivrednika (proizvođača) i potrošača (kupca) donosi pozitivne promjene u poljoprivredi. Zamisao grupe solidarne razmjene temelji se na izravnom sporazumu između proizvođača i potrošača, u takvom sporazumu dolazi do obostrane koristi, te ostavlja ogromnu mogućnost promjena koja ovisi o željama samih sudionika u procesu. Dolazi do brojnih mogućnosti za poboljšanje i na način da poljoprivrednici mogu bolje upoznati želje i zahtjeve tržišta.

Tako su zabilježene mogućnosti koje grupe ostvaruju i to u sedam najvažnijih točaka:

1. oslobađanje poljoprivrednika od imperativa težnje za profitom,
2. lakše predviđanje količine i vrste proizvoda i orijentiranje na proizvodnju temeljenu na potrebama,
3. smanjenje otpada prigodom proizvodnje i distribucije,
4. olakšavanje rizika poljoprivrednika,
5. poticanje potrošača na što veću konzumaciju lokalno uzgojenih proizvoda te poljoprivrednika na proširivanje lokalnih kultura,
6. stvaranje sustava u kojem proizvođači i potrošači nadilaze svoje uske interese,
7. upoznavanje potrošača s uvjetima u kojima se proizvodi hrana.

Navedeni su i nedostaci gdje su istaknute sljedeće slabosti:

1. nesklad u opcijama potrošača i proizvođača iz čega proizlazi da veći teret u pokretanju grupa snose proizvođači,
2. neki poljoprivrednici zadržavaju navike tržišno orijentirane poljoprivrede,
3. ako poljoprivrednici nisu potpuno fleksibilni u zadovoljenju potreba grupe, dolazi do neiskorištenih proizvoda i gubitka interesa za održavanje grupe,
4. iako potrošači snose dio rizika u slučaju podbačaja žetve, još uvijek postoji potreba za tržištem kao rezervnom varijantom,
5. manjak interesa potrošača za razvijanje drugih društvenih formi koje bi omogućile opskrbu ostalih namirnica koje se koriste u prehrani,
6. neka gospodarstva ne razvijaju detaljan plan proizvodnje i formiranja cijena pa potrošači nemaju pravi uvid u potrebe poljoprivrednika,
7. velik udio posla koji obavljaju volonteri.

U skladu s navedenim jakim stranama i slabostima kao glavni razvojni ciljevi grupa solidarne razmjene navedeni su:

1. Povećanje uključenosti potrošača. Najveći potencijal grupa solidarne razmjene leži u mogućnosti da potrošači preuzmu inicijativu i povećaju osjećaj socijalne odgovornosti prema hrani koju konzumiraju.
2. Proizvođači moraju uskladiti zahtjev za produktivnošću s potrebom efikasnijeg reagiranja na prohtjeve lokalnog tržišta. Dosadašnja potreba za efikasnošću koja je vezana isključivo za dobit mora se zamijeniti težnjom za efikasnošću temeljenoj na društvenoj odgovornosti.
3. Povećanje suradnje među poljoprivrednicima koji opskrbljuju grupe solidarne razmjene kako bi se podijelio rizik proizvodnje i spriječilo okretanje članova grupe konvencionalnom tržištu.
4. Grupe koje se opskrbljuju kod različitih poljoprivrednika moraju razmjenjivati iskustva, ideje i razvijati načine provođenja zajedničkih aktivnosti te ustanoviti zajednički fond.
5. Razvijanje edukacijskog procesa u kojem bi proizvođači i potrošači utvrdili što znači biti odgovoran prema društvenoj zajednici, kako bi se grupe solidarne razmjene pozicionirale kao dio rješenja kompleksne socijalne problematike.
6. Gospodarstva koja opskrbljuju grupe solidarne razmjene mogu postati ključne točke u širenju nekonvencionalnih i kolektivnih načina korištenja zemljišta (društveni vrtovi, kolektivna gospodarstva i sl.)²².

U Hrvatskoj su takve grupe solidarne razmjene tek u povojima, no bez obzira na tu činjenicu dobar su pokazatelj novih socioekonomskih tendencija koje mogu znatno pomoći hrvatskom društvu kako bi pronašla bolja rješenja za poteškoće u poljoprivredi, posebice ekološkoj.

²² Sarjanović, I. (2014.) Uloga grupe solidarne razmjene u razvoju ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj, Geoadria 19/1 1-25 dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/190740> (pristupljeno 30.05.2016.)

5. PROIZVOĐAČI EKOLOŠKIH PROIZVODA U ISTARSKOJ ŽUPANIJ

Kada je riječ o proizvođačima ekoloških proizvoda u Istarskoj županiji možemo reći da je brojka zadovoljavajuća, naime u registru ekoloških proizvođača upisano je preko pedeset obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Osim kvalitete i sigurnosti koju ekološki proizvod donosi kupcu, uz nadzore i sve moguće kontrole vezane za certificiranje koje ekološki proizvod kao takav prolazi, od iznimne je važnosti međusobna suradnja dionika na tržištu eko proizvoda.

Ekološka poljoprivreda je zahtjevna i kao takva ima pravila koja su određena zakonima koji se moraju pridržavati ekološki poljoprivrednici. S obzirom na izazove s kojima se eko proizvođači suočavaju u svom poslovanju od iznimne je važnosti rad, razumijevanje i stalna edukacija proizvođača. U Istri eko proizvođači svoje proizvode uglavnom plasiraju na lokalnom tržištu, te su naveli da je zbog neinformiranosti potencijalnih kupaca od iznimne važnosti direktan kontakt s potrošačima ekoloških proizvoda.

Istra je što se tiče ponude i potražnje ekoloških proizvoda među najnaprednijim regijama u Hrvatskoj, te iz godine u godinu bilježi rast, s obzirom na obrađene površine i opseg proizvodnje, te broj proizvođača. Cilj Istarskih ekoloških proizvođača je razvijati tržište preko tržnica, udruživanja u udruge te edukaciju i aktivaciju samih eko proizvođača kako bi se eko proizvodi plasirali na tržište a time bi se probudila i ekološka svijest samih potrošača.

5.1. Solidarna eko tržnica u Istarskoj županiji

Tržnice su mjesta ne samo od povijesne i ekonomske važnosti, već i mjesta neposredne komunikacije sela i grada, poljoprivrednika i kupaca. Naglasak u ovom slučaju stavljamo na fenomen solidarnih ekoloških tržnica.

Model solidarne eko tržnice nastao je uz pomoć neformalne skupine građana koji su okupljeni u građansku inicijativu pod nazivom Solidarna ekološka grupa. Zanimljiva je činjenica da je ideja o solidarnim eko tržnicama nastala upravo u Puli. Glavno obilježje takvih grupa je ta, da i potrošači i proizvođači zajedničkim snagama sudjeluju u organiziranju različitih manifestacija koje u sebi imaju ekološki predznak.

Solidarna ekološka tržnica je zapravo mjesto izravne prodaje gdje se stvara poseban kontakt kupca i proizvođača, te su zahvaljujući tom posebnom kontaktu ljudi ponovno povezani sa hranom koju jedu. Proizvođači nude isključivo vlastito uzgojene ekološke proizvode. Takva mjesta sadrže i elemente tržnice i manifestacije koje se uz samu prodaju često organiziraju i popratne svečanosti i priredbe. Ono što je važno istaći je to da se takve tržnice odvijaju u popodnevnom terminu, pa su tako dostupne i svima onima koji su zaposleni u jutarnjim satima. Ekološka tržnica postaje mjesto nabave ekoloških proizvoda po prihvatljivijim cijenama, ali ne samo to nego i mjesto druženja s istomišljenicima, mjesto razmjene novih recepata, iskustava i korisnih savjeta.

Cilj solidarnih ekoloških tržnica je prvenstveno podrška malim ekološkim gospodarstvima kojima se na taj način omogućuje sam plasman uzgoja i stvaranje povjerenja i solidarnosti između potrošača i proizvođača. Pozitivno je u toj cijeloj priči to što proizvođači ne plaćaju štandove što je poticaj proizvođačima da mogu smanjiti cijenu proizvoda te je na taj način povećana dostupnost takvih proizvoda (ekološki certificiranih) široj javnosti.

Prva takva tržnica u Istri pokrenuta je u Puli i to u srpnju 2013. godine, dok je godinu dana poslije ista takva tržnica pokrenuta i u Rovinju. Obje se odvijaju na javnim prostorima koje su gradske uprave oba grada ustupile udruzi IEP na korištenje. U Višnjaju je u srpnju 2015. godine otvorena i treća solidarna ekološka tržnica, a nastala je zajedničkom suradnjom udruge Višnjanska kreativna -Vika, Solidarne ekološke grupe Višnja i udruge ekoloških proizvođača Istarske županije IEP, te potporu općine Višnja. Tržnica se u Puli održava svakog utorka u naselju Šijana, u Rovinju svake druge srijede u dvorištu OŠ Jurja Dobrile, a u Višnjaju svaki drugi ponedjeljak.

5.2. Udruga “ Istarski eko proizvod “- IEP

Istarski eko proizvod je udruga s područja Istarske županije koja djeluje od 2009. godine, a osnivači su registrirani proizvođači ekoloških proizvoda, među kojima možemo nabrojati maslinare, vinare, medare, proizvođače voća i povrća, proizvođače stoke i druge. Udruga IEP broji 54 članova eko proizvoda koji se bavi promicanjem eko poljoprivrede i proizvodnje hrane na području Istarske županije. Za novog predsjednika ove godine (26.01.2016.) izabran je Dorian Siljan, dipl.ing.agr.

ekološke poljoprivrede i agroturizma, koji se ujedno i bavi uzgojem ekološki certificiranog povrća iz Valbonaše kraj Pule. Osnivanje udruge IEP inicirao je Agriobiocert, Zadruga za obavljanje stručnog nadzora i ugovornu kontrolu robe koja provodi stručni nadzor nad proizvođačima, prema potrebi proizvođača. Među osnovnim ciljevima udruge možemo navesti:

1. Poticanje razvitka ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane te plasmana ekoloških proizvoda;
2. Poticanje razvitka eko-turizma i zaštite okoliša u cilju održivog razvitka Istarske županije;
3. Vođenje brige o zaštiti i nezagađivanju tla, vode, zraka i okoliša te održanju biološke raznolikosti u svrhu razvitka djelatnosti navedenih u ovom članku;
4. Stalno usavršavanje svojih članova i unapređivanjem stručnog znanja iz djelatnosti navedenih pod (1);
5. Stručnim utjecajem na etičku i kvalitetnu proizvodnju, preradu i promet ekološki proizvedene hrane, pića i predmeta opće uporabe te usluga sukladno nacionalno i međunarodno prihvaćenim standardima i propisima;
6. Suradnjom sa srodnim udrugama, savezima i ustanovama u zemlji i inozemstvu u cilju ostvarenja osnovnih ciljeva udruženja na lokalnoj, nacionalnoj i međudržavnoj razini;
7. Davanjem stručnog mišljenja o utjecaju pojedinih gospodarskih djelatnosti na okoliš i s tim u svezi gledišta o opravdanosti i suglasnosti za sve veće investicije i poduzetničke aktivnosti na području djelovanja udruge.
8. Organizacija mini sajмова za članove Udruge kao i organizacija Eko sajma na državnom nivou te zajedničko sudjelovanje na drugim sajmovima.²³

²³ IEP-Istarski eko proizvod, Osnovni ciljevi udruge IEP, dostupno na : <http://iep.com.hr> (pristupljeno 10.06.2016.)

Jedna od bitnih aktivnosti je organiziranje eko tržnica, koje se trenutno održavaju u Puli, Rovinju i Višnjanu. U Puli se održavaju utorkom, a u Rovinju svake druge srijede. Eko tržnice u suradnji sa Solidarnim ekološkim grupama okupljaju zainteresirane potrošače ekoloških proizvoda i poticanje razvoja eko poljoprivrede. S razvojem tržišta eko tržnice se planiraju i u ostalim istarskim gradovima. Kao glavni cilj eko tržnica je u tome da ekološki proizvodi budu dostupniji potrošačima, te da te proizvode prodaju isključivo proizvođači, pa na taj način potrošač dobije pravu informaciju o proizvodu i povoljniju cijenu nego na drugim prodajnim mjestima. Neke od aktivnosti udruge: Manifestacija Pazi što jedeš, projekt Eko je fora.....

Udruga IEP je jedna od glavnih inicijatora i pokretača Saveza udruga ekoloških proizvođača Hrvatske.²⁴

5.3. Primjeri iz prakse :

Odgovore o nekim pitanjima koja su vezana za proizvodnju, uzgoj i plasman proizvoda dobili smo direktno od samih proizvođača. I to od osobe koja se krije iza imena Šibiba, Biserke Banković-Akelić koja je ujedno i dopredsjednica IEP-a, te Nenada Kuftića čovjeka koji je u cijeloj priči o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji poprilično dugo.

5.3.1. OPG Biserka Banković-Akelić

Šibiba je ime brenda koje je nastalo po lokaciji maslinika Šibiba u Svetom Kirinu, selu blizu Vodnjana. A sama lokacija mjesta dobila je ime po sorti grožđa Cibib muškantni (Zibibbo, Aleksandrijski muškat), lozi koja je rasla u vinogradu na tom području. Lokacija je idealna za uzgoj maslina i dio je mikroklimatskog područja "vodnjanskog maslinarskog kruga" u kojem se tradicionalno uzgajaju masline čija se ulja smatraju najboljim na svijetu. Prvi nasadi maslina zasađeni su 2004. godine kao svojevrsni

²⁴ Dorian Siljan novi predsjednik udruge ekoloških proizvođača Istre (2016.) dostupno na: <http://www.istarski.hr/node/21732> (pristupljeno 20.05.2016.)

eksperiment lokacije, dok intenzivnija proizvodnja maslinovog ulja počinje 2009. godine. Maslinici se protežu na 4,5 ha, a od sorti su najzastupljenije Istarska bjelica, Buža, Rosignola, Leccino i Pendolino. Sugovornica ističe kako je trideset godišnje radno iskustvo u poslovanju i prodaji gdje je naglasak bio na odnosu s kupcima probudio želju za pokretanjem vlastitog posla odnosno proizvodnje i prodaje ekstra djevičanskog maslinovog ulja, proizvedenog po načelima ekološke proizvodnje. U sklopu poljoprivredne proizvodnje razvila se i ideja za ponudom, promocijom i poboljšanjem turističke ponude u ruralnim dijelovima Istarske županije. Naglasak je stavljen na smještaj i prodaju vlastitih proizvoda na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu kao i prezentaciju vlastitih proizvoda kroz kušaonu, te sa slijedom navedenog krenulo u realizaciju projekta pod nazivom *Stancija Šibiba*.

Obrada tla u mladim nasadima vrši se oranjem oko maslina to traje do kraja košnje, ostali dijelovi se kose i malčiraju, dok se zaštita maslinika vrši sredstvima koja su dozvoljena u ekološkoj poljoprivredi a napravljena su na bazi bakra (6kg/ha) te pripravcima iz vlastite recepture na bazi koprive, vinskog octa, šećera i sličnih sastojaka. Kada je riječ o gnojdbi koriste granule stalaticca koje su dozvoljene u ekološkoj proizvodnji. Maslinovo ulje dobiva se hladnim prešanjem što je odličan pokazatelj kvalitete ulja koja nose oznaku ekološkog proizvoda. Ulja se mogu kupiti na ekološkim tržnicama, potom preko osobnog kontakta ili putem e-pošte, te upitom preko obrasca na web stranici.

SLIKA 2. Šibiba Classic ekstra djevičansko maslinovo ulje –proizvod OPG-a Biserke Banković Akelić

Izvor: sibiba.com

Vlasnica s ponosom ističe oznaku koju nose njezina ulja od listopada 2009. godine. To je V-oznaka koju je Šibiba ekstra djevičansko maslinovo ulje dobilo od Europske vegetarijanske unije. V-oznaka jamči svim vegetarijancima i veganima odsustvo bilo kakvih sastojka životinjskog podrijetla u Šibiba ulju. To su prva ulja u Hrvatskoj koja nose tu oznaku. Vlasnica je članica Agroudruge Vodnjan i Udruge Istarski Eko Proizvod, a putem Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju i prijavom na aplikaciju Agronet svake godine dobiju se poticaji za nove nasade maslina koji su uvećani za poticaj proizvodnje u ekološkoj poljoprivredi.

5.3.2. OPG Nenad Kuftić

U razgovoru s gospodinom Kuftićem saznajemo da stanje u Hrvatskoj i nije baš sjajno te da nema bitnog porasta površina koje se nalaze pod ekološkom proizvodnjom, iako Hrvatska bilježi taj porast on je takav zbog pašnjaka koji spadaju u nove mjere za prijelazno razdoblje. Zbog nesređenog tržišta nedostaje proizvodnja ekološke hrane odnosno voća i povrća. Kada bi govorili u brojkama malo bi teže bilo izraziti nekakva realna brojka u cjelini bi bila 2% ukupne ekološke proizvodnje, dok hrana odnosno voće i povrće broji tek 1%. Nadalje gospodin Kuftić govori da solidno mogu živjeti oni proizvođači koji su si sami stvorili tržište, i da on to radi već 16 godina i da je zadovoljan. Isto tako moramo imati na umu da ne računaju na vrijeme i trud koji se ulaže jer tada sigurno ne bi našli pozitivnu računicu. Glavni pokretač njihova rada je ljubav prema tom poslu i entuzijazam. Kao najveći problem u cijeloj Hrvatskoj u svim segmentima ističe lošu poljoprivrednu politiku koja ide protiv malih OPG-ova, a sva nadanja koja su imali ulaskom u EU su splasnula.

Sugovornik ističe da uz veliku pomoć obitelji i prijatelja uzgaja uglavnom povrće. Povrćarstvo je, kako kaže, najzahtjevnija grana poljoprivredne proizvodnje jer zahtjeva puno truda a sama proizvodnja ovisi o vremenskim uvjetima, pa tako neke kulture uspiju bolje, a neke podbace. Što se tiče obrade tla naglašava sugovornik kako je mehanizacija jako bitna a uz to se moraju poštovati agrotehnički rokovi i agrotehničke mjere (priprema tla, sjetva, sadnja, obrada, berba itd..). Unazad par godina nabavkom mehanizacije si je uvelike olakšao posao, napominje kako pomoć

za kupnju nije stigla ni iz županijskog niti državnog proračuna kao niti iz EU fondova. Što se tiče borbe sa štetnicima i bolestima na tom je nasadu plodored najvažniji segment proizvodnje, jer se nasad ne tretira nikakvim sredstvima za prskanje, ono što se mora jednostavno prihvatiti je činjenica da uvijek nastane malo štete ali i to je dio proizvodnje. Kada je u pitanju gnojidba ona se vrši direktno u brazde i to glistnjakom (preradom stajskog gnojiva pomoću gujavica ili glisti, u vlastitoj izradi) prije sjetve ili sadnje.

Na pitanje koje se odnosi na cijene, one su navodno najveća briga kupaca koji kupuju takve proizvode, (naime te su cijene ponekad i duplo veće nego li kod proizvoda koji su uzgojeni na konvencionalan način) što nam je svima zajedno činiti da bi se ta situacija promijenila? Jasan odgovor je bio da su bitno prilagodili cijene ekoloških proizvoda sasvim prosječnim kupcima koje su puno prihvatljivije. Isto tako svi ekološki proizvođači svjesni su dugotrajne ekonomske krize i slabe platežne moći građana pa su obzirom na situaciju organizirane solidarne ekološke grupe i tržnice, a kupci su uglavnom prosječni građani, među kojima su i umirovljenici sa niskim primanjima koji su zadovoljni cijenama u odnosu na kvalitetu proizvoda. Razgovor smo završili činjenicom da se stalno vrše edukacije potrošača i proizvođača kako u Istri tako i u cijeloj Hrvatskoj, a posjećenost takvih događanja je solidna. Isto tako odrađuju se i mentorstva kod poljoprivrednika koji tek počinju sa ekološkom proizvodnjom, te im se na taj način pomaže osobnim stečenim znanjem i iskustvom. Nadalje u cijeloj priči o ekologiji bitna je savjest građana i stalna edukacija. U Puli cjelokupan projekt savršeno funkcionira te se pokušava prenijeti pozitivno iskustvo i na ostale gradove u Hrvatskoj. Koliko je država zastupljena u cijeloj ovoj priči i jesu li poticaji dostatni kako bi se što veći broj poljoprivrednika bavio ekološkim uzgojem, odgovor je bio kratak i jasan: država pomaže samo deklarativno i nikako drugačije, tako da sve što smo postigli, postigli smo bez ikakve pomoći države, a poticaji nisu ni dostatni ni pravovremeni i samo stvaraju dodatne komplikacije tako da bi nažalost možda čak i bolje funkcionirali i bez njih.

I za kraj jasna poruka iskusnog čovjeka koji se bavi ekološkim uzgojem je da se nitko ne bi trebao upuštati u taj posao ako ga istinski ne voli, i ako krenu neka budu ustrajni u tom poslu jer uspjeh ne dolazi preko noći, a pozitivna strana je svakako i to da čovjek spozna samog sebe kroz taj vid posla.

5.4. Osvrt na rad OPG-a

Traženje odgovora na pitanje kako žive poljoprivrednici koji se bave ekološkom poljoprivredom u Istarskoj županiji odvelo nas je do Biserke Banković-Akelić i Nenada Kuftića, koji su u ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji poprilično dugo. Da bi se čovjek bavio ovom vrstom poljoprivrede naši sugovornici ističu kako je potrebno imati jaku volju, te određena znanja kako bi napredovali iz dana u dan. Ekološka poljoprivrede zahtjeva više rada, vremena i pozornosti, uz stalnu edukaciju potrošača i proizvođača kako u Istri tako i u cijeloj Hrvatskoj. A rezultat toga je napredak u razvoju ekološke proizvodnje iz dana u dan.

Na pitanje koje se odnosi na cijene odgovor je bio da su bitno prilagodili cijene ekoloških proizvoda sasvim prosječnim kupcima koje su puno prihvatljivije. Za razliku od konvencionalne hrane koju kupujemo jeftinije, ne možemo iščitati finalne cijene proizvoda jer nisu vidljivi troškovi svih utrošenih resursa : od kontaminacije tla, onečišćenja voda do utjecaja na bioraznolikost kod biljnih i životinjskih vrsta. Ekološka poljoprivreda ne nastoji izbaciti pozitivna dostignuća konvencionalne poljoprivrede već naći ekološka prihvatljiva rješenja za daljnji razvoj.

6. ZAKLJUČAK

Ekološka poljoprivreda svoje korijene vuče od dvadesetih godina prošloga stoljeća. A kada govorimo o poljoprivrednoj proizvodnji kažemo da je to poprilično složen proces u kojeg moraju biti uložene vještine, znanja i trud. Konvencionalna poljoprivredna proizvodnja još je uvijek među najvažnijim gospodarskim granama. No osim konvencionalne poljoprivredne proizvodnje javlja se sve veće zanimanje za ekološku proizvodnju hrane. Ekološka poljoprivreda cjeloviti je sustav poljoprivrednog gospodarenja koji potiče prirodnu aktivnost tla, ekološkog sustava i ljudi, ekološke procese, bioraznolikost i prirodne cikluse.

Hrana uzgojena na ekološki način ima veliku prednost spram one uzgojene na konvencionalan način. Iako se o proizvodnji takozvane „zdrave hrane“ svakodnevno piše i govori, Hrvatska ulazi u skupinu rijetkih europskih zemalja u kojima je ekološka poljoprivreda još uvijek slabo i nedovoljno razvijena. Ipak ulazak u takvu proizvodnju podrazumijeva prethodnu analizu tla, vode za navodnjavanje, analizu ekoloških i klimatskih uvjeta područja, te razradu plana i tehnološkog postupka proizvodnje. Može se svakako reći da je takva vrsta proizvodnje posao za veliki broj stručnjaka koji bi svojim znanjem pridonijeli razvitku ekološke proizvodnje. Isto tako je poznato da ekološki proizvedeni poljoprivredni proizvodi imaju višu cijenu koštanja po jedinici proizvoda nego to postižu oni konvencionalno uzgojeni.

Zemlja smo koja ima relativno čiste poljoprivredne površine, i te bi površine bile idealne za proizvodnju ekoloških proizvoda. Stoga bi se naglasak trebao staviti na rješavanje mnogobrojnih teškoća, a one se odnose na administrativne prepreke i edukaciju hrvatskih proizvođača ekoproizvoda. Da se zaključiti i to da je država poduzela velike mjere zakona koji se dotiču teme o ekološkoj proizvodnji. No ono što se zaista zbiva u praksi, suprotno je napisanom. Naime, nemoguće je ne primijetiti kako je država sve te mjere poduzela tek u tolikoj mjeri koliko je od nas to traženo, odnosno koliko je od nas to zahtijevala Europska unija. Gotovo sa sigurnošću možemo zaključiti da se nedovoljno osluškuje tržište, kao i potrebe i problemi s kojima se ekološki proizvođači susreću.

Ono što bi država trebala napraviti kako bi poboljšala ovaj vid proizvodnje je ponuditi resurse, državnu zemlju koja još nije u zakupu jer bi im to bilo od velike koristi kako za ekološku proizvodnju tako i za gospodarski rast zemlje.

Sama obiteljska gospodarstva nemaju u potpunosti riješene resurse za zdrav nastavak proizvodnje, uz zemlju treba omogućiti veće subvencije, povoljnije uvjete kreditiranja te učestalu edukaciju proizvođača ekološke proizvodnje. Poželjno bi bilo da država pokaže više inicijative i senzibiliteta kako bi pružila mogućnost razvoja malim ekološkim obiteljskim gospodarstvima.

Popis literature:

Knjige:

1. Goodstein, S.E. (2003), *Ekonomika i okoliš*, Zagreb: Mate naklada
2. Kisić, I. (2014.), *Uvod u ekološku poljoprivredu*, Zagreb: Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
3. Šimleša, D. (2010.), *Ekološki otisak*, TIM press., Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
4. Znaor, D. (1996.), *Ekološka poljoprivreda* NZ Globus, Zagreb

Znanstveni radovi:

1. Bokan, N., Puđak, J. (2011)-: Ekološka poljoprivreda – indikator društvenih vrednota, *Sociologija i prostor*, 49 190 (2)
2. Bošnjak, K., Renko, S. (2009.) : Aktualno stanje i perspektive budućeg razvoja tržišta ekološke hrane u Hrvatskoj, *Ekonomski pregled*, 60 (7-8).
3. Rengel, A. (2013.): Hrvatski eko-proizvodi na tržištu EU. *Agronomski glasnik* 1/2013.
4. Pejnović, D., Ciganović, A. i Valjak, V. (2012.) Ekološka poljoprivreda Hrvatske: Problemi i mogućnosti razvoja, *Hrvatski geografski glasnik*, vol.74 No.1., str. 141-159, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/86477> (pristupljeno 06.06.2016.)
5. Sarjanović, I. (2014.) Uloga grupe solidarne razmjene u razvoju ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj, *Geoadria* 19/1 1-25 dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/190740> (pristupljeno 30.05.2016.)

6. Brčić, V., Stipčević, K. i Petljak, S. (2011) Ekoagroturizam. Pokretač održivog razvoja turizma, dostupno na:

https://www.researchgate.net/publication/228357869_EKOAGROTURIZAM-POKRETAC_ODRZIVOG_RAZVOJA_TURIZMA (pristupljeno 09.05.2016.)

Ostali izvori:

1. Pavić-Rogosić, L.,(2009), Održivi razvoj, dostupno na:

http://www.odraz.hr/media/21831/odrzivi_razvoj.pdf (pristupljeno 10.05.2016.)

2. UN CED, United Nation Conference on Environment and Development: Agenda 21 (1992) , dostupno na:

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
(pristupljeno 10.05.2016.)

3. N.N.(2009.), Strategija održivog razvoja, Narodne novine, dostupno na:

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html (pristupljeno 10.06.2016.)

4. IEP-Istarski eko proizvod, Osnovni ciljevi udruge IEP, dostupno na :

<http://iep.com.hr> (pristupljeno 10.06.2016.)

5. IEP-Istarski eko proizvod, Ekološka poljoprivreda, IEP, dostupno na :

<http://iep.com.hr/ekoloska-poljoprivreda> (pristupljeno 10.06.2016.)

6. Ministarstvo poljoprivrede, Ekološka poljoprivreda : Zakon o poljoprivredi (Narodne novine 30/15), dostupno na :

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_30_612.html (pristupljeno 09.06.2016.)

7. Ministarstvo poljoprivrede, Ekološka poljoprivreda : Pravilnik o ekološkoj

poljoprivrednoj proizvodnji (Narodne novine 19/16), dostupno na : http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_03_19_571.html (pristupljeno 09.06.2016.)

8. Dorian Siljan novi predsjednik udruge ekoloških proizvođača Istre (2016.)
dostupno na: <http://www.istarski.hr/node/21732> (pristupljeno 20.05.2016.)
9. Ministarstvo poljoprivrede (2011.) Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011. - 2016. godine dostupno na :
<http://www.mps.hr/default.aspx?id=7884> (pristupljeno 20.06.2016.)
10. Brčić, V., Stipčević, K. i Petljak, S. (2011) Ekoagroturizam. Pokretač održivog razvoja turizma, dostupno na:
https://www.researchgate.net/publication/228357869_EKOAGROTURIZAM-POKRETAC_ODRZIVOG_RAZVOJA_TURIZMA (pristupljeno 09.05.2016.)
11. Osnovna načela ekološke poljoprivrede, dostupno na
<http://www.ekohrana.hr/ekoloska-poljoprivreda/proizvodaci/osnovna-nacela-ep.aspx>, (pristupljeno 06.05.2016.)

POPIS TABLICA

TABLICA 1.: Broj fizičkih i pravnih osoba u ekološkoj proizvodnji

TABLICA 2.: Udio ekoloških površina u odnosu na ukupno korišteno poljoprivredno zemljište

TABLICA 3.: Struktura površina u ekološkoj poljoprivredi

POPIS SLIKA

Slika 1. Zaštitni znak za hrvatski ekološki proizvod

Slika 2. Šibiba Classic ekstra djevičansko maslinovo ulje –proizvod OPG-a Biserke Banković Akelić

SAŽETAK

Ekološka poljoprivreda je u skladu sa samim konceptom održivog razvitka, ono što proizlazi iz takvog vida poljoprivredne proizvodnje jest smanjenje negativnog utjecaja na okoliš. Unatoč bogatim prirodnim resursima i predispozicijama koje Hrvatska ima za ekološku poljoprivredu, kod nas je tržište ekoloških proizvoda još u razvoju, ono broji 2194 ekoloških proizvođača, a registrirano je 50.054,22 ha poljoprivrednog zemljišta koji je pod ekološkom proizvodnjom.

Ključni čimbenik za rast tržišta ekoloških proizvoda je uz informiranost potrošača i distribucija ekoloških proizvoda. Tržište ekoloških proizvoda nije organizirano. Cijene proizvoda koji su proizvedeni na ekološki način veće su u odnosu na proizvode koji su proizvedeni na konvencionalan način. Zbog toga se nameće potreba za snažnom i raznolikom promocijom ekološke poljoprivrede i ekoloških proizvoda putem organiziranih i osmišljenih nastupa ekoloških proizvođača na tržištu, kako bi ekološki uzgojene hrane bila sve prisutnija na policama trgovina, te tako pronašla svoje mjesto u mnogim kućanstvima.

Veliku bi ulogu trebali odigrati i sami potrošači koji u skladu s navedenim, u trenutku donošenja kupovne odluke uzimaju u obzir sve raspoložive informacije kako bi zadovoljili vlastite potrebe a samim time podupirali male ekološke proizvođače.

Ključne riječi: ekološka poljoprivreda, ekološki proizvod, tržište ekoloških proizvoda, ekološki uzgojena hrana, konvencionalna poljoprivredna

SUMMARY

Organic agriculture is in line with the concept of sustainable development . Croatia maintains a vision to reduce the negative impact on the environment using organic farming . Despite it's rich natural resources and predispositions , Croatia is relatively new in the production of organic produce . The number of ecological/organic producers is currently 2194 with a total of 50,054.22 hectares of agricultural land for organic production.

A key factor for the growth of the market of organic products is with consumers and distribution of products . This remains disorganised with room for improvement . Prices for organic produce is higher than that of conventional farmed produce . There is a strong need for diverse promotion of organic agriculture and its produce . This would allow ready available organic produce to reach store shelves and household consumers.

A significant role should be played by the consumers themselves who in accordance with the above, at the time of making purchasing decisions take into account all available information in order to satisfy their own needs and thus supported small organic producers.

Key words: environmental care agriculture, organic products, the market of the organic products, the organically grown food, conventional agricul

PRILOG

IZVJEŠĆE O OBAVLJENOJ STRUČNOJ KONTROLI SUBJEKATA U EKOLOŠKOJ PROIZVODNJI za godinu _____

prostor za internu oznaku dokumenta

TABLICA 1

Puni naziv registriranog subjekta		
Ime i prezime vlasnika		
Adresa sjedišta/županija		
Telefon/mobitel		
e-mail adresa/web-stranica		
MIBPG/OIB		
Oblik registriranog subjekta	IBK broj	Prethodno kontrolno tijelo
Datum kontrole na terenu	Datum zaključivanja izvješća	Redni broj kontrole u tekućoj godini
Adresa PJ/županija		
Odgovorna osoba/voditelj		
Telefon/e-mail adresa		

TABLICA 2 – NAČIN KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA

SEKTORI PROIZVODNJE	ha
LIVADE I PAŠNJACI	
RATARSTVO	
VOĆARSTVO	
MASLINARSTVO	
VINOGRADARSTVO	
POVRTLARSTVO	
LJEKOVITO I ZAČINSKO BILJE	
ŠUME	
UGAR	
NEOBRAĐENO – tlo u pripremi	
ZAPUŠTENOST – ne koristi se	
SKUPLJANJE SAMONIKLOG BILJA	
UKUPNO	

TABLICA 3 – UZGOJ ŽIVOTINJA

VRSTA	KOMADA	STATUS
KRAVA/BIK/JUNAD		
OVCA/OVAN		
KOZA/JARAC		

SVINJE		
KOPITARI (KONJI, MAGARCI, DIVLJAČ)		
KUNIĆI/ZEČEVI		
AKVAKULTURA (u tonama)		
KOŠNICE		
PERAD		
OSTALO		

TABLICA 4 – KULTURA, POVRŠINA, STATUS

KULTURA	POVRŠINA u ha	STATUS
UKUPNO		

E – EKOLOŠKI STATUS

P – 0 = TEKUĆA GODINA UKLJUČENJA U EKOLOŠKI SUSTAV

P – I = PRIJELAZNI PERIOD, I GODINA

P – II = PRIJELAZNI PERIOD, II GODINA

P – III = PRIJELAZNI PERIOD, III GODINA

NEEKO – NEEKOLOŠKA (utvrđeno tijekom kontrole)

TABLICA 5 – PROIZVOD/PRERADA

PROIZVOD	KOLIČINA l/kg	STATUS

TABLICA 6 – DISTRIBUCIJA/TRGOVINA

NAZIV PROIZVODA	KOLIČINA

NEPRAVILNOSTI (izuzev nepravilnosti iz članka 10. stavka 5. Pravilnika) /NAPOMENE:

--

PROSTOR ZA POTPISE I OVJERU IZVJEŠĆA

Kontrolor:

PEČAT

Odjel kontrole:

Prostor za državne biljege 70,00 kn

1. Naziv subjekta

2. Djelatnost

☐	Proizvođač
☐	Prerađivač
☐	Uvoznik
☐	Distributer
☐	Izvoznik

3. Adresa:

4. Poštanski broj i naselje:

--	--	--	--	--	--

5. Telefon, e-pošta:

6. OIB:

[illegible]

7. MIBPG:

--	--	--	--	--	--

8. Kontrolno tijelo:

9. Odobreni broj objekta (evidencijski broj) za objekte koji podliježu nadzoru veterinarske inspekcije

10. Klasa i rurdžbeni broj rješenja o registraciji objekta za objekte koji podliježu sanitarskoj inspekciji

1. sam upoznat s pripadajućim pravilima i propisima iz područja ekološke proizvodnje;
2. su podaci navedeni u zahtjevu istiniti.

11. Datum

--	--	--	--

Potpis nositelja: